

Bogastvo evropskih kulturnih revij

**Stefan Baack, Tamara Witschge
in Tamilla Ziyatdinova**

Povzetek poročila o opravljeni raziskavi

Poročilo prinaša rezultate poglobljene raziskave področja evropskih revij o kulturi, katere cilj je bil opredeliti in izdelati mrežo revij o kulturi, izkušenj, motivacij in izzivov na tem področju. Področje evropskih revij o kulturi je izjemno raznoliko tako glede formatov in slogov kot glede bralstva, poleg tega revije pokrivajo širok razpon tem, od literature do drugih umetnostnih zvrsti in političnih vprašanj. Raziskava je izpostavila tri pomembne vloge revij:

- prispevajo k oblikovanju kulturne identitete, tudi nacionalne in nadnacionalne evropske identitete;
- lajšajo razprave s tem, da na različnih strokovnih področjih spodbujajo debate in izmenjavo idej;
- spodbujajo nastajanje in delovanje ustvarjalnih skupnosti avtorjev, umetnikov, igralcev in drugih kulturnih ustvarjalcev v Evropi.

Na področju evropskih revij o kulturi doslej še ni bilo nobene sistematične raziskave. V nadaljevanu opisana študija je bila naročena, da bi z njo zapolnili praznino, in predstavlja prvi korak k obširnejšemu raziskovanju področja evropskih revij o kulturi. Študija omogoča vpogled v splošne značilnosti revij o kulturi in s pomočjo tega vpogleda je področje mogoče razmejiti; prinaša pregled revij o kulturi v Evropi in kaže njihovo raznolikost glede tematike, slogov, bralstva in drugih značilnosti. Pri izvajanju raziskave so nas vodili trije cilji:

1. *opisati skupne značilnosti revij o kulturi*: ustvariti seznam skupnih značilnosti, da bi identificirali revije o kulturi in razmejili to področje;
2. *izdelati prvi popis evropskih revij*: izdelati pregled revij o kulturi v Evropi in njihovo geografsko razporeditev;
3. *dobiti vpogled v nastajanje, bralstvo in cilje kulturnih revij*: omogočiti podrobnejše razumevanje tega področja, od ciljev, produkcijskih navad, formatov, ciljnega bralstva do izzivov, s katerimi se to področje sooča.

Revije o kulturi kot nišne publikacije v specifičnih okoljih

Izoblikovali smo razvejen metodološki pristop in zgradili mrežo, ki nam je omogočila, da smo upoštevali raznolikost revij, poudarili njihovo kulturno specifičnost in odvisnost od njihovega okolja. Kulturne revije lahko definiramo kot analitične javne medije in v specifičnem okolju nišne publikacije, ki dopolnjujejo druge medije.

V raziskavi smo ugotovili, da obstajajo tri bistvene lastnosti revij o kulturi, po katerih slednje lahko ločimo od drugih medijskih kanalov: začasnost, eksperimentalen, pogosto esejističen slog in globina analize. Predstavili bomo svoje ugotovitve za vsako razsežnost posebej.

1. *Začasnost*: Revije o kulturi delujejo pretežno na srednji časovni ravni, kar pomeni, da niso tako aktualne kot dnevno časopisje, kljub temu pa omogočajo vpogled v duha časa v določenem trenutku in obravnavajo vprašanja, ki so v času objave pomembna za družbo. Naše vzorčne revije večinoma izhajajo redkeje kot dnevni časopisi. To ne velja za njihove spletne različice, ki pogosteje izhajajo vsak dan. Podobno kot druga periodika, na primer dnevno časopisje, revije o kulturi niso našle redne poti za pridobivanje zaslужka s spletnimi vsebinami. Zato se še vedno sprašujemo, ali posodabljanje spletnih izdaj pogosteje kot tiskanih morda ne spreminja narave revij. Ker ugotavljamo, da revije o kulturi delujejo v vmesnem prostoru med časopisi in akademskim založništvom, najdemo sorodne tendence tudi na teh področjih. Tudi pogostnost akademskih objav se je povečala.

2. *Eksperimentalen, pogosto esejističen slog*: Ker so revije o kulturi bolj odmaknjene od ekonomskih pobud in jih pogosto ustvarjajo sorazmerno majhne uredniške ekipe, imajo poseben položaj v medijski krajini in omogočajo prostor za eksperimentiranje, čeprav v ospredje postavljajo besedilne zvrsti. V naših vzorčnih revijah so bili izrazito bolj naklonjeni zvrstem na podlagi besedila, hkrati pa so zelo pogosto uporabljali druge formate, tudi vizualne. Najpogosteje uporabljeni slogi (eseji, ocene in

intervjuji) dokazujejo, da so revije o kulturi poiskale svojo nišo med akademskim založništvom in časopisnimi mediji.

3. *Poglobljenost analize*: Revije o kulturi lahko zaradi specifične časovne osredotočenosti in svobodnega sloga vprašanja obravnavajo bolj poglobljeno kot drugi mediji. Zato si z akademskim založništvom pogosto delijo analitične cilje in raven razmišljanja. Revije o kulturi imajo svojo nišo med akademskim založništvom in časopisnimi mediji, da lahko dokazujejo svojo specifično vlogo v medijski krajini in družbi na splošno, ker ponujajo analizo zunaj aktualnih dogodkov, vendar hitrejšo in pogosto dostopnejšo kot akademske publikacije. Narava njihovega razmišljanja je jasna po tem, da sproti ponujajo poglobljene kritiške analize in nove perspektive.

Sestavljanje zemljevida evropskih revij o kulturi

Raznolikost revij o kulturi zaradi specifičnosti njihovega okolja tudi pomeni, da je njihova razširjenost v Evropi različna (pregled števila revij, ki smo jih odkrili pri raziskavi, najdete v tabeli 1). Obstaja zelo malo nacionalnih raziskav in uradnih statistik o številu revij o kulturi, zato je težko oceniti natančnost našega pregleda. Drugi razlog za to je, da se področje evropskih revij o kulturi nenehno spreminja; revije se pojavljajo in izginjajo sorazmerno hitro, zato je težko najti točne podatke. Pri prvem poskusu, da bi oblikovali zemljevid revij o kulturi, smo teh v Evropi odkrili skoraj 4000.

Država	Število revij	Država	Število revij
Albanija	20	Irska	13
Avstrija	54	Italija	60
Belorusija	14	Kosovo	1
Belgija	120	Latvija	19
Bosna in Hercegovina	29	Liechtenstein	2
Bolgarija	8	Litva	15
Ciper	14	Luksemburg	29
Češka	45	Madžarska	8
Črna gora	3	Makedonija	2
Danska	132	Moldavija	1
Estonija	30	Monako	1
Finska	184	Nemčija	69
Francija	1615	Nizozemska	45
Grčija	101	Norveška	155
Hrvaška	92	Poljska	156
Islandija	3	Portugalska	17

Država	Število revij	Država	Število revij
Romunija	35	Švedska	316
Rusija	82	Švica	60
Slovaška	31	Turčija	6
Slovenija	74	Ukrajina	15
Srbija	10	Velika Britanija	75
Španija	89	Skupaj 43 držav	3850 revij

Tabela 1: Geografska razporeditev revij o kulturi, ki smo jih upoštevali v raziskavi. V 43 državah smo identificirali 3850 revij, nismo pa našli podatkov za Andoro, Armenijo, Azerbajdžan, Gruzijo, Kazahstan, Malto, San Marino in Vatikan.

Proizvodnja, objavlanje in bralstvo revij o kulturi

V raziskavi smo obravnavali produkcijo, sloge in bralstvo revij o kulturi. Podatke o tem najdete v celotnem poročilu. V nadaljevanju navajamo nekatere glavne ugotovitve iz pregleda revij o kulturi. Odgovore na vprašanja nam je poslalo 480 udeležencev.

a) Splošne značilnosti:

– Vse umetnostne zvrsti so osrednja tema, na katero se osredotočajo revije o kulturi, zlasti literarna umetnost (247 revij oziroma 15 % tistih, ki so poslale odgovore).

– Najstarejša revija o kulturi, ki je sodelovala v naši raziskavi, je prvič izšla leta 1933, najnovejša je začela izhajati leta 2017. Čeprav nekatere teh revij izhajajo že desetletja, jih je od zajetih v naš vzorec največ začelo izhajati po drugi svetovni vojni.

– Iz večine (82 %) sodelujočih revij so sporočili, da revije ne izhajajo več kot enkrat na mesec, največ pa jih izhaja enkrat na četrtoletje.

– 49 % revij, sodelujočih v raziskavi, izhaja v tiskani in spletni različici, 45 % jih je samo tiskanih, le 9 % pa jih objavlja samo spletno različico.

b) Objavlanje

– Revije kažejo jasno naklonjenost nekaterim žanrom, na primer esejem, ocenam in intervjujem. Eseje in ocene objavlja 88 % revij, vključenih v raziskavo, intervjuje pa 84 %.

– Z izjemo slikovnega gradiva, kot so risbe, fotografije in ilustracije, ki jih objavlja 95 % revij, sodelujočih v raziskavi, je raba nebesedilnega gradiva omejena.

c) Organizacija in financiranje revij o kulturi

- Sodelavci revij o kulturi, udeleženi v raziskavi, so večinoma stari od 25 do 54 let, nekaj več je žensk kot moških (51 % proti 49 %, drugih je 0,3 %).
- Delovne pogodbe so najpogostejše sklenjene za polni delovni čas (35 ali več plačanih delovnih ur na teden), še vedno pa je veliko sodelavcev, ki delajo le skrajšan delovnik, torej 20 ur na teden ali manj; pri 30 % revij so lani polovico ali dobro polovico dela opravili svobodni kulturni delavci.
- Veliko število revij je odvisnih od prostovoljnega, neplačanega dela: 31 % revij izključno sodeluje s prostovoljci, za naslednjih 22 % revij pa so prostovoljci lani opravili polovico ali dobro polovico dela.
- Večina sodelavcev revij o kulturi prihaja iz akademskega okolja, iz časnikarstva, umetnosti in književnosti.
- Najpomembnejši viri zaslužka revij o kulturi so naročnine na tiskane izdaje in prodaja posameznih tiskanih števil. Drugi najpomembnejši vir zaslužka je državno ali regijsko financiranje prek vladnih ustanov. Digitalne naročnine in digitalna prodaja posameznih števil so v primerjavi s prvima dvema viroma manj pomembne.
- 41 % sodelujočih je navedlo, da se finančna stabilnost v zadnjih petih letih ni spremenila, 40 % jih poroča, da se je zmanjšala, 14 % pa jih je zaznalo povečanje.

d) Bralci revij o kulturi

- Večina bralcev revij o kulturi prihaja s področij, za katera pričakujemo visoko raven izobrazbe in delo na vidnih mestih v kulturi.
- Večino revij o kulturi pretežno berejo le v eni državi, kar veliko število revij (81 ali 18 %) pa ima bralce v več državah.
- Naklade večinoma niso višje od 1000 (v manjših državah 500) izvodov na številko (66 %), vsake številke pa prodajo do največ 1000 izvodov (77 %).
- Spletni doseg je večji: 30 % revij doseže 5000 bralcev na mesec ali več, pomemben delež teh, 30 %, pa ima vse do 100.000 enkratnih obiskov na mesec (14 %).
- Za revije, ki so sodelovale v raziskavi, je pomembno orodje za stike z bralci postal Facebook. Zelo pomembni so še dogodki, ki jih prirejajo revije, in promocije v knjigarnah.

Sklep

Naša raziskava je prinesla pregled specifičnih vlog revij o kulturi v medijski krajini in družbi na splošno, ker prispevajo analize, ki niso neposredno

povezane z aktualnimi dogodki, temveč so hitrejše in dostopnejše od akademskih publikacij in poudarjajo svojo analitično naravo. Redno zagotavljajo poglobljeno kritiško analizo in nove poglede na posamezna vprašanja. Podatki potrjujejo družbeni pomen in vlogo, ki jo revije o kulturi igrajo v družbi, ker zadovoljujejo specifično vrsto bralcev, med njimi tiste, ki delujejo na področjih s kulturnim in političnim vplivom, ali v akademskem okolju, izobraževanju ali v umetnosti.

V raziskavi smo odkrili vrsto odprtih vprašanj in poudarili izzive, s katerimi se soočajo revije o kulturi. Nadaljnja raziskava bi morala proučiti ta področja, da bi ugotovila, kakšne so glavne nevarnosti in možnosti, da bi revije o kulturi kar najbolje opravljale svojo družbeno vlogo. Prvič, prepoznali smo pomen okolja, v katerem delujejo revije. Naše podatke je v nadaljnji analizi mogoče uporabiti za mednacionalne primerjave, z njihovo pomočjo prepoznati pomembne geografske razlike, še najpomembnejši pa bi bil razmislek, ali obstajajo večje razlike pri ohranjanju teh revij na določenih območjih. Morda je to še zlasti nujno tam, kjer revije o kulturi nadomeščajo primanjkljaje in omejitve drugih medijskih zvrsti in kjer gre pri kulturnih vprašanjih v družbi še za kaj pomembnejšega.

Nadaljnje raziskave bi lahko obravnavale tudi dinamično naravo revij o kulturi, ki smo jo prepoznali v svoji študiji. Čeprav imajo revije o kulturi dolgo zgodovino, smo v svojem vzorcu obdelali tudi marsikatero, ki je začela izhajati v zadnjih letih. S prihodnjimi raziskavami bi lahko ugotovili, ali je to posledica živahnega dogajanja ali negotovosti na tem področju. Opozorili smo na zelo specifično naravo revij o kulturi, ki širijo medijsko krajino, nagovarjajo specifične bralce, eksperimentirajo s formati in predstavljajo nove poglede. Revije o kulturi omogočajo pomemben prostor za razmišljanje ter spodbujajo kritično in razmišljujoče občinstvo.

Prevedla Dušanka Zabukovec

